

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

ПАЛІЙ ВАЛЕРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 342.9:343.41:351.74(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Кропивницький – 2023

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Соболь Євген Юрійович,
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка,
ректор

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Джафарова Олена В'ячеславівна,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування

кандидат юридичних наук
Миргород-Карпова Валерія Валеріївна,
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету,
старший викладач кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки

Захист відбудеться 22 квітня 2023 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 23.053.05 Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1

Автореферат розіслано 17 березня 2023 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Сокурєнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування теми дослідження. Дотримання прав і свобод громадян державними органами визначає вектор спрямованості країни на шляху досягнення демократичних, економічних і політичних показників її розвитку, виступає основним чинником реалізації євроінтеграційних процесів. Прагнучи стати повноцінним членом європейського співтовариства, Україна обрала шлях демократичної країни, де конституційні права та свободи не можуть бути обмежені жодним державним органом, у тому числі й правоохоронним. Стаття 64 Конституції України передбачає, що не можуть бути обмежені конституційні права та свободи людини і громадянина, крім випадків, передбачених Конституцією України. Законодавець передбачав та/або припускав настання ситуацій, коли окремі права та свободи людини та громадянина можуть бути обмежені задля забезпечення життєдіяльності суспільства, публічного порядку чи в інтересах державної оборони та національної безпеки. Аналіз чинного законодавства дає підстави стверджувати, що згідно із Конституцією України передбачено можливість таких обмежень під час дії режиму воєнного чи надзвичайного стану.

У зв'язку з повномасштабним вторгнення російської федерації на територію України для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, до правового регулювання діяльності Національної поліції України було внесено зміни, що уповноважують під час дії режиму воєнного стану працівників поліції діяти згідно з призначенням і специфікою діяльності, з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Тематику забезпечення прав і свобод людини та громадянина, застосування адміністративно-обмежувальних заходів досліджували у своїх працях В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук, В.В. Гордеєва, О.Ю. Дрозд, О.В. Джафарова, Д.С. Денисюк, В.В. Зуй, Ю.Д. Ільїна, Т.О. Коломoeць, О.В. Кузьменко, В.К. Колпаков, В.П. Кононець, В.А. Круглова, Т.М. Малиновська, Є.Ю. Соболев, І.С. Циб, О.Я. Хольвінська, В.В. Сокурєнко, Ю.С. Разметаєва, С.О. Шатрава та ін. Наукові праці наведених вчених стали для нас добрим науковим доробком у питаннях щодо визначення підстав та процедурних аспектів застосування адміністративно-правових обмежень в діяльності Національної поліції.

Сучасна адміністративно-правова доктрина з розкриття питань у сфері дотримання правоохоронними органами прав і свобод людини комплексно розкрита у праці Д.І. Гладчук, де визначено напрями реформування їх діяльності з урахуванням європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини. Є.П. Шило ґрунтовно дослідила основоположні принципи діяльності Національної поліції (верховенство права, дотримання прав і свобод людини,

законність тощо), доповнивши їх принципами професійності, доброчесності, пропорційності й ефективності, невтручання у приватне життя (повага до приватного життя), заборони дискримінації. Узгодженість діяльності підрозділів Національної поліції під час забезпечення громадського порядку, протидії злочинності з дотриманням прав і свобод людини та громадянина розкрили С.В. Васюк та забезпечення і дотримання конституційних прав останніми – Ю.І. Вітик. Наголосимо, що сьогодні, у період відкритого протистояння українського народу російській агресії, особливої актуальності набуває вказана проблематика, що зумовлює проведення фундаментального дослідження з розкриття підстав та процедурних складових обмеження прав і свобод людини органами Національної поліції України в умовах дії правових режимів воєнного та надзвичайного станів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження узгоджується з основними положеннями Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. № 1629-IV; Указів Президента України «Про Національну стратегію у сфері прав людини» від 24.03.2021 р. № 119/2021, «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019, «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 25.03. 2021 р., «Про Стратегію воєнної безпеки України» від 25.03.2021 р. № 121/2021; Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.06.2021 р. № 756-р.; плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005465).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у тому, щоб на основі чинного законодавства та підзаконних нормативно-правових актів, спираючись на практику застосування працівниками поліції адміністративно-правових обмежень, визначити особливості, підстави та процедурні складові останніх, сформулювати відповідні науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації з подальшим визначенням шляхів удосконалення порушених проблем.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- охарактеризувати органи Національної поліції України як провідного суб'єкта забезпечення публічної безпеки;
- сформулювати поняття та сутність адміністративно-правових обмежень, що застосовуються органами Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки, визначивши їх класифікацію;
- розглянути правові засади застосування адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України;
- розкрити практичні аспекти застосування категоріально-термінологічного апарату у діяльності органів Національної поліції України у

сфері гарантування дотримання прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки;

– на підставі аналізу чинного законодавства визначити особливості обмежень прав і свобод людини органами Національної поліції України в умовах дії правових режимів воєнного та надзвичайного станів;

– виділити проблеми у сфері обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України та визначити шляхи їх усунення;

– здійснити аналіз зарубіжного досвіду застосування правоохоронними органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки;

– визначити напрями подальшого вдосконалення національного законодавства щодо дотримання прав і свобод людини в діяльності Національної поліції України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України.

Предметом дослідження є адміністративно-правові обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України.

Методи дослідження. Підґрунтям методологічного дослідження дисертації виступила сукупність методів і прийомів наукового пізнання. *Логіко-семантичний* метод допоміг сформуванню низки авторських понять «публічна безпека» (підрозділ 1.1.), «адміністративно-правові обмеження, що застосовуються органами Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки» (підрозділ 1.2.), «нормативно-правові засади закріплення адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України» (підрозділ 1.3.); *класифікації та групування* дозволив виділити групи правових обмежень, які застосовуються органами Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки (підрозділ 1.2.), у тому числі в мовах дій воєнного та надзвичайного стану (підрозділ 2.2.); *діалектичний* – розкрив правову природу органів Національної поліції України як суб'єкта забезпечення публічної безпеки (підрозділ 1.1.) та допоміг окреслити правові засади закріплення адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини, до яких можуть вдаватися органи поліції при забезпеченні публічної безпеки (підрозділ 1.3.); *формально-юридичний* дав змогу дослідити структуру, розкрити ознаки Національної поліції України (підрозділ 1.1), а також правові підстави особливостей обмежень прав і свобод людини органами Національної поліції України в мовах дій воєнного та надзвичайного стану (підрозділ 2.2.); *догматичний* – сприяв аналізу чинного законодавства, на підставі чого виявлено прогалини в регулюванні діяльності органів поліції в частині обмеження прав і свобод людини цими органами в умовах воєнного стану та надзвичайних умовах (підрозділ 2.3.), сформулювати низку пропозицій (підрозділи 2.1., 2.2.). Використання *порівняльного* методу

дозволило проаналізувати та узагальнити зарубіжний досвід застосування правоохоронними органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки (підрозділ 3.1) та визначити шляхи його впровадження в національне законодавство в рамках предмета дослідження (підрозділ 3.2).

Нормативну основу дослідження складають положення Конституції України, законів України, основними з яких є: «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII; «Про Національну поліцію» від 05.07.2015 р. № 580-VIII; «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р. № 1550-III; «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII; «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 08.07.2011 р. № 3673-VI, «Про участь цивільних осіб в захисті України» від 03.03.2022 р. № 2114-IX тощо. Також проаналізовано низку міжнародних актів, серед яких основним підґрунтям дослідження стали: Загальна декларація прав людини, прийнята резолюцією Генеральної асамблеї ООН у 1948 році; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий резолюцією Генеральної асамблеї ООН у 1966 році; Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17.12.1979 р., ухвалений в рамках ООН; Декларація про поліцію», ухвалена Парламентською асамблеєю Ради Європи (Резолюція № 690 (1979 р.); Рекомендація (2001) Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є новітньою комплексною роботою, присвяченою дослідженню адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України, в якій визначено низку актуальних науково-теоретичних і практичних позицій, висновків і напрямів удосконалення предмета дослідження, зокрема:

уперше:

– запропоновано класифікувати адміністративно-правові обмеження, які мають право застосовувати працівники Національної поліції для забезпечення публічної безпеки, спираючись на такі критерії: в залежності від законодавчого закріплення; тривалості; території дії; суб'єктної спрямованості; моменту застосування; особливостей статусу осіб, до яких такі обмеження застосовуються;

– сформульовано бачення низки авторських дефініцій: «публічна безпека» у широкому та вузькому значеннях; «адміністративно-правові обмеження, що застосовуються органами Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки»; «нормативно-правові засади закріплення адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України»;

удосконалено:

– наукове розуміння Національної поліції України як провідного суб'єкта забезпечення публічної безпеки, з виділенням ознак, що зумовлюють специфіку її діяльності, відображають основне призначення, завдання та функції у забезпеченні публічної безпеки;

– позиції щодо необхідності чіткого законодавчого розмежування термінів «публічна безпека» та «публічний порядок», їх співвідношення між собою як ціле з частиною, визначено шляхи упорядкування чинного законодавства та усунення колізійності у зв'язку із вживанням як тотожних дефініцій «громадська безпека» та «громадський порядок» у значній кількості нормативно-правових актів України;

– положення компаративістичного аналізу зарубіжного досвіду застосування правоохоронними органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини (Велика Британія, Сполучені Штати Америки, Федеративна Республіка Німеччини, Франція), у результаті чого наголошено на подальшому впровадженні позитивного досвіду цих країн у національну нормативно-правову систему в частині усунення проблемних питань під час застосування доставлення тимчасово затриманої особи до установ поліції та оформлення адміністративного затримання;

– напрями вдосконалення правового регулювання обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами поліції шляхом внесення пропозицій та доповнень до: Законів України «Про Національну поліцію» та «Про правовий режим воєнного стану», Постанов Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан», «Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан» та «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану»;

отримали подальшого розвитку:

– теоретико-правові положення сучасного стану нормативно-правового регулювання застосування органами Національної поліції України заходів з обмеження прав і свобод людини під час забезпечення публічної безпеки;

– класифікація заходів правового режиму воєнного стану та режиму надзвичайної ситуації, які застосовуються Національною поліцією України при забезпеченні публічної безпеки за компетенцією суб'єкта владних повноважень на основні (запровадження комендантської години; встановлення пропускового режиму на певну ділянку місцевості, території або конкретного населеного пункту; перевірка документів у осіб, проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян) та допоміжні (встановлення (посилення) охорони об'єктів критичної

інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, введення особливого режиму їх роботи; запровадження трудової повинності для працездатних осіб визначених категорій; примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучення майна державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану);

– практичні положення визначення проблемних питань у площині дотримання прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України, сформувавши їх у дві окремі групи: загальні (знання законодавчої бази працівниками поліції, володіння навичками практичного застосування адміністративно-обмежувальних заходів, низька якість юридичної освіти, зниження престижу професії юриста, зниження якості законів та нормативно-правових актів, низька якість компоненту особового складу підрозділів Національної поліції України) та специфічні (стабільність кадрового складу, що залежить від мотиваційної складової (кар'єрне зростання), матеріального забезпечення (висока заробітна платня), дотримання норм та умов праці);

– теоретичні положення про основні напрями вдосконалення діяльності підрозділів Національної поліції України щодо застосування адміністративно-обмежувальних заходів прав і свобод людини під час забезпечення публічної безпеки, з обов'язковим науковим супроводженням проєктів майбутніх актів, їх суспільного обговорення, запозичення та адаптація міжнародного досвіду у середовищі фахівців, причетних до сфери застосування запроваджуваних норм.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших наукових розробок адміністративно-правового регулювання застосування адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки правоохоронними органами на прикладі Національної поліції України (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правозастосовній діяльності* – під час проведення занять в системі службової підготовки щодо дотримання норм законодавства при застосуванні органами поліції адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини під час забезпечення публічної безпеки, ефективності правового регулювання обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України – (акт впровадження у практичну діяльність підрозділів Національної поліції України);

– *освітньому процесі* – під час розробки навчальних посібників, методичних рекомендацій та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Актуальні проблеми адміністративної діяльності поліції», «Організація охорони публічної безпеки», «Проблеми реформування системи правоохоронних органів України» (акти впровадження Науково-дослідного інституту публічного права, Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дослідження висвітлено у п'яти наукових статтях, чотири з яких – у національних наукових фахових виданнях, одна – у польському науковому виданні, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 194 сторінки. Робота містить список використаних джерел із 195 найменувань на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами; розкрито ступінь наукової розробки; обґрунтовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; сформовано теоретичне та практичне значення отриманих результатів, що виносяться на захист; надано апробаційну інформацію та публікації у наукових виданнях результатів дослідження з визначенням шляхів їх впровадження у практику; визначено структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1. «Загальна характеристика адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України» містить три підрозділи, в яких розкрито сутність, основні принципи діяльності Національної поліції як провідного суб'єкта забезпечення публічної безпеки, визначено види правових обмежень, які уповноважені застосовувати органи поліції при забезпеченні публічної безпеки.

У *підрозділі 1.1 «Органи Національної поліції України як провідний суб'єкт забезпечення публічної безпеки: поняття, сутність та особливості діяльності»* проаналізовано категоріальний апарат та думки вчених адміністративістів щодо змісту досліджуваних питань, що дало змогу сформулювати ряд авторських понять та висновків.

Запропоновано авторське визначення поняття «публічна безпека» у широкому та вузькому значенні. Визначено, що органи Національної поліції України, як провідний суб'єкт забезпечення публічної безпеки, у межах свого правового статусу містить два основні компоненти – структурно-організаційний, який розкриває основні аспекти утворення органу, його внутрішньо-організаційну структуру, основні ознаки та властивості; цільовий, що відображає основне призначення та завдання, функції такого органу, а також форми його діяльності.

Розроблено авторський підхід до основних ознак органів Національної поліції як провідного суб'єкта забезпечення публічної безпеки. Встановлено, що цільовий компонент при дослідженні органів Національної поліції як провідного суб'єкта забезпечення публічної безпеки дозволив встановити основне призначення, завдання та функції останнього, а також виокремити форми діяльності.

У підрозділі 1.2 «Поняття та види адміністративно-правових обмежень, які застосовуються органами Національної поліції України при забезпеченні публічної безпеки» автором виділено ознаки адміністративно-правових обмежень, що застосовуються органами Національної поліції під час забезпечення публічної безпеки, до яких віднесено: є полігалузевим інститутом, який поєднує у собі норми різних галузей права; є важливим способом правового регулювання відносин, що виникають у процесі забезпечення публічної безпеки; є обов'язковими до виконання; адміністративно-правові обмеження є ефективним інструментом у діяльності органів Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки; мають чітку нормативну визначеність – підстави та порядок застосування адміністративно-правових обмежень органами Національної поліції чітко передбачені законом і мають певні особливості залежно від конкретного виду заходу; спеціальним суб'єктом застосування таких обмежень є уповноважений суб'єкт публічної адміністрації – органи Національної поліції; адміністративно-правові обмеження, що застосовуються органами Національної поліції, спрямовані на окремих фізичних осіб чи їх груп; метою таких обмежень є примус до належної та необхідної поведінки, вчинення необхідних дій при прийнятті рішень чи здійсненні певних дій; спрямовані на забезпечення публічної безпеки; є запорукою утримання від соціально шкідливих дій, які посягають на публічну безпеку; адміністративно-правові обмеження, що застосовуються органами Національної поліції для забезпечення публічної безпеки, пов'язані із розширенням їх компетенції; адміністративно-правові обмеження можуть встановлюватися лише відповідним уповноваженим суб'єктом із неухильним дотриманням процедури, що визначена у відповідних нормативно-правових актах; застосування тих чи інших видів адміністративно-правових обмежень залежать від ступеня конкретної загрози особистої небезпеки чи небезпеки інших громадян; будь-яке застосування того чи іншого адміністративно-правового обмеження органами Національної поліції повинне відповідати приписам закону щодо порядку і особливостей його застосування.

Запропоновано класифікувати адміністративно-правові обмеження, які застосовуються органами Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки, залежно від таких критеріїв: 1) від законодавчого закріплення: а) фізичного впливу (сила); б) застосування спеціальних засобів; 2) тривалості: а) короткотривалі; б) довготривалі; 3) території дії: а) діють лише на території України; б) поширюються лише на окремі області території України; 4) суб'єктної спрямованості: а) одноосібні; б) колективні; 5) моменту застосування: а) обмеження, що застосовуються з метою недопущення порушення публічної безпеки; б) обмеження, що застосовуються з метою притягнення особи, яка вчинила певні дії, що посягають на публічну безпеку; б) особливостей статусу осіб, до яких такі обмеження застосовуються: а) обмеження за віком; б) обмеження, що пов'язані зі станом здоров'я.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-правові засади закріплення адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні

публічної безпеки органами Національної поліції України» звернено увагу на недосконалість чинного законодавства, яке регулює закріплення адміністративно-правових обмежень, які застосовуються органами Національної поліції під час забезпечення публічної безпеки в Україні, в частині відсутності єдиного нормативного акта для врегулювання даного питання.

Запропоновано авторське бачення поняття «нормативно-правові засади закріплення адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України».

На підставі правового аналізу автором резюмовано, що не всі принципи прав людини мають однаковий рівень захисту. Натомість вони можуть мати різні правові характеристики, бути абсолютними чи неабсолютними за своєю природою або мати властиві обмеження. Наголошено, що нормативно-правові основи інституту адміністративно-правових обмежень, які застосовуються органами Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки, мають системний характер. Система нормативно-правових актів у досліджуваній сфері характеризується наявністю комплексу норм, що регулюють відносно самостійні, специфічні суспільні відносини. Встановлено, що правові засади адміністративно-правових обмежень, які застосовуються органами Національної поліції України під час забезпечення публічної безпеки, закріплені у міжнародних актах, чинному національному законодавстві та кодифікованих національних нормативних актах.

Розділ 2. «Особливості застосування органами Національної поліції України адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки» складається з трьох підрозділів, що розкривають правову природу практичної складової застосування заходів з обмеження прав і свобод людини органами поліції при забезпеченні публічної безпеки в умовах надзвичайного та воєнного стану, звертаючи увагу на прогалини у чинному законодавстві.

У підрозділі 2.1 *«Практичні аспекти застосування категоріально-термінологічного апарату у діяльності підрозділів Національної поліції України при забезпеченні публічної безпеки»* розкрито наповненість термінологічного апарату, а саме: «публічна безпека», «публічний порядок», «громадський порядок», «громадська безпека», «правовий режим надзвичайного стану», а також їх похідні у різних комбінаціях та співвідношенні.

Наголошено, що неодноразово у сучасній судовій практиці фіксувалися випадки уникнення відповідальності, неможливості винести об'єктивне правове рішення через невідповідність термінології, коли декілька термінів або визначень використовуються як тотожні, що не є неприйнятним у юриспруденції.

Відсутність повноцінного наукового супроводження та суспільної дискусії під час роботи над проектом Закону України «Про Національну поліцію» призвело до існування правової колізії, коли термін «публічна безпека та порядок» використовується без його законодавчого трактування, при цьому разом з ним у чинному законодавстві вживається як тотожний категорія

«громадська безпека та порядок» та її похідні. Автором зазначено, що виправити подібну ситуацію можливо лише через усунення зазначених прогалин шляхом узгодження, уніфікації та законодавчого закріплення відповідного категоріально-понятійного апарату, внесення відповідних змін у чинне законодавство, зокрема й до Конституції України.

Зазначено, що вживання термінів «публічна безпека та порядок» та «громадська безпека та порядок» у різних варіантах як тотожними є некоректними та такими, що шкодять як розвитку правової думки у даній сфері, так і процесу правозастосування.

У підрозділі 2.2 «*Особливості обмеження прав і свобод людини органами Національної поліції України в умовах дії правових режимів воєнного та надзвичайного станів*» охарактеризовано природу особливостей обмеження прав і свобод людини органами Національної поліції України в умовах дії правових режимів воєнного та надзвичайного станів. Особливої актуальності вказана проблематика набуває у період відкритого протистояння українського народу російській агресії проти нашої держави.

Здійснено аналіз співвідношення політичної та військової доцільності застосування обмежувальних заходів під час захисту територіальної цілісності держави органами поліції з дотриманням законності у відношенні будь-якої особи. Проведено дослідження питання щодо переліку «осіб, які здійснюють збройну агресію проти України», з визначенням правової природи колабораційної діяльності та можливості застосування до останніх обмежувальних заходів.

Резюмовано, що неможливо за жодних обставин у тактичній площині порушувати конституційні принципи, на яких базується існування демократичної, правової держави. Це не тільки в подальшому загрожує зверненням до міжнародних судових інституцій з наступною виплатою Україні компенсацій, викресленням нашої держави із списку повноцінних демократичних країн, а й створює прецедент порушення Основного закону країни з відповідними наслідками в майбутньому.

У результаті дослідження зазначено, що законодавець у нормах прямої дії розмежовує два правові режими – режим воєнного стану та режим надзвичайної ситуації, що має вплив на діяльність правоохоронних органів нашої держави, зокрема й Національної поліції України. Застосування адміністративно-правових обмежень працівниками поліції при виконанні своїх службових обов'язків залежить від завдань та викликів, які постають перед ними, при цьому важливого значення набуває як правомірність їх застосування, так і обрання конкретного виду.

Підрозділ 2.3 «*Проблемні аспекти діяльності органів Національної поліції України у сфері гарантування дотримання прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки*» присвячено аналізу виявлених прогалин у діяльності органів поліції у досліджуваному питанні.

Дисертант, аналізуючи проблемні аспекти у сфері обмеження прав і свобод людини у діяльності органів Національної поліції України при

забезпеченні публічної безпеки, наголосив, що окремі з них мають спільне підґрунтя і характерні для загальних проблем діяльності поліції, інші – носять лише притаманний та специфічний для неї характер. У зв'язку з цим автором запропоновано їх розмежувати у дві окремі групи – загальні та специфічні. До першої групи віднесено питання досконалого знання законодавчої бази працівниками поліції та володіння навичками їх практичного застосування у досліджуваній сфері; якісного компоненту особового складу підрозділів поліції. Проблеми другої групи віднесено у площину застосування повноважень працівниками поліції щодо обмеження прав і свобод людини та громадянина при забезпеченні публічної безпеки. Виконання поставлених завдань в умовах введення на окремій території або у країні в цілому правового режиму надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями публічного порядку, у зв'язку із виникненням надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, або в умовах правового режиму воєнного стану, вимагає від працівників поліції не тільки неухильного дотримання чинного законодавства, а й його обов'язкового застосування у передбачених випадках, адже за іншого результату відбувається порушення чинного законодавства та прав і свобод інших громадян.

Резюмовано, що під час здійснення своїх повноважень та виконання поставлених завдань у сфері забезпечення публічної безпеки працівники підрозділів Національної поліції України зіштовхуються із окремими проблемами, які можна виділити у дві групи: загальні та специфічні. З метою їх усунення необхідно звернути увагу, перш за все, на необхідність постійного вивчення та проведення неупередженої перевірки знань особовим складом міжнародних стандартів дотримання прав та свобод людини та громадянина, норм Конституції України, чинного законодавства, своїх професійних обов'язків, а також зосередити зусилля на набутті навичок їх застосування на практиці.

Розділ 3. «Шляхи вдосконалення діяльності органів Національної поліції України під час застосування адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки» складається з двох підрозділів, у яких на основі аналізу зарубіжного досвіду застосування правоохоронними органами обмежень прав і свобод людини, сформовано шляхи удосконалення національного законодавства у досліджуваній сфері.

У підрозділі 3.1 «Закордонний досвід застосування правоохоронними органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки» розкрито основні тенденції дотримання прав і свобод людини в діяльності правоохоронних органів ряду європейських держав.

Підкреслено, що сьогодні створена самодостатня та дієва міжнародно-правова база, в якій окреслені норми та стандарти діяльності поліцейських підрозділів провідних країн світу. Наголошено, що сьогодні потребують перегляду процедури застосування обмежень прав та свобод людини в діяльності Національної поліції України, зокрема існують проблемні питання під час застосування доставлення тимчасово затриманої особи до установ поліції та

оформлення адміністративного затримання. Вбачається необхідним здійснити розробку, узгодити та прийняти єдиний підзаконний акт Національної поліції України, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства юстиції України та прокуратури України, в якому були б чітко розподілені функції вказаних органів під час спільної діяльності при зверненні громадян, вирішенні питання ушпиталення тимчасово затриманих осіб, поміщення або тримання їх в кімнатах для затриманих чи ІТТ тощо.

Передовий досвід інших країн під час запозичення в чинне та перспективне національне законодавство має бути не тільки адаптованим, але й при цьому повинно бути враховано національні особливості чинного законодавства, проведена повноцінна процедура обговорення в наукових колах та на громадських слуханнях.

Наголошено на необхідності запозичення досвіду поліції Великої Британії, де під час проведення масових заходів частина поліцейських несе службу у цивільному одязі. Спираючись на позитивний досвід США, сьогодні запроваджується досвід цілодобового відеоспостереження (системи «Custody Records») у структурі установ ізоляторів тимчасового тримання, що виступатиме прогресивним та необхідним кроком у гарантуванні як особам, що там тимчасово утримуються, так і персоналу ІТТ від неправдивих або безпідставних звинувачень з боку утриманих.

У підрозділі 3.2 «Шляхи удосконалення законодавства України щодо дотримання прав і свобод людини в діяльності органів Національної поліції України» наголошено, що в сьогоденнішніх реаліях війни з російською федерацією, відбиття нападу та звільнення окупованих територій, питання вдосконалення застосування адміністративно-правових обмежень прав та свобод людини та громадянина підрозділами Національної поліції України набуває нової актуальності.

Виділено та розкрито основні напрями вдосконалення діяльності підрозділів Національної поліції України у досліджуваній нами сфері. Підкреслено, що важливим аспектом вдосконалення чинного законодавства, крім наукового супроводження проєктів, суспільного обговорення, запозичення та адаптації міжнародного досвіду, є обговорення проєктів як законів, так і підзаконних нормативно-правових актів у середовищі фахівців, причетних до сфери застосування запроваджуваних норм. Такий досвід існує як у Міністерстві внутрішніх справ, так і в Національній поліції України. Суть його полягає в направленні у структурні підрозділи проєктів нормативно-правових актів з метою отримати зворотній зв'язок у вигляді рекомендацій, заперечень, доповнень тощо від працівників поліції, які на практиці застосовують (або будуть застосовувати) відповідні норми. Подібна практика дозволяє максимально узгодити теоретичні напрацювання, мету, засоби та завдання із практичними реаліями при розробці таких проєктів.

ВИСНОВКИ

У дослідженні запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо особливостей застосування адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини Національною поліцією, виділено прогалини у цій площині та проаналізовано зарубіжний досвід застосування правоохоронними органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки, у результаті чого зроблено такі висновки, які можуть мати як теоретичне, так і практичне значення:

1. Доведено, що Національна поліція України виступає провідним суб'єктом забезпечення публічної безпеки, у результаті чого виділено ознаки, що зумовлюють специфіку діяльності цього суб'єкта у досліджуваній сфері: 1) основний елемент у системі органів державної влади, що уповноважений здійснювати заходи із забезпечення публічної безпеки; 2) це узгоджена та організована система органів, що складається із підрозділів, що діють цілеспрямовано та з однією метою – забезпечення публічної безпеки; 3) наявність владних повноважень у сфері забезпечення публічної безпеки, що характерні виключно для органів Національної поліції; 4) чіткий та визначений нормативними актами перелік завдань, функцій та повноважень у сфері забезпечення публічної безпеки; 5) поширення компетенції органів Національної поліції у досліджуваній сфері на все суспільство.

2. Спираючись на надбання адміністративно-правової науки, запропоновано авторське бачення поняття «адміністративно-правові обмеження, що застосовуються органами Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки», сутність якого полягає у застосуванні заходів адміністративно-правового характеру органами Національної поліції, спрямованих на узгодження та координування дій осіб у встановлених чинним законодавством межах, необхідних для підтримання публічної безпеки.

Визначено та розкрито сутність ознак адміністративно-правових обмежень, що застосовуються органами Національної поліції України під час забезпечення публічної безпеки. Виділено види, порядок та особливості застосування обмежень уповноваженим суб'єктом. Наголошено, що застосування обмежень поліцією обумовлюється чітко визначеною метою, яка ставиться задля отримання бажаного (запланованого) результату.

3. Наголошено, що під нормативно-правовими засадами закріплення адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України слід розуміти сукупність чинних нормативно-правових актів, що розкривають поняття, принципи та підстави адміністративно-правових обмежень, їх форми та види, загальні правила і принципи здійснення адміністративно-правових обмежень, стандарти їх запровадження, а також визначають правовий статус органів Національної поліції під час застосування адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки.

4. Діяльність Національної поліції України повинна базуватися на нормативно-правовій основі, що не можливо досягти без досконалого категоріально-термінологічного апарату, високого рівня законотворчості, наукового супроводження нормотворчого процесу, зворотного зв'язку, практики та теорії тощо. Чіткість формулювання визначень та їх законодавче закріплення дозволяє уникнути існування правових колізій, подвійного трактування норм, що має вагоме значення у практиці правозастосування заходів під час забезпечення публічної безпеки. У зв'язку з цим запропоновано ч.1 ст. 1 «Національна поліція України» Закону України «Про Національну поліцію» викласти у такій редакції:

1. Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, публічної безпеки і порядку, протидії злочинності та правопорушенням.

5. Виділяючи особливості заходів обмеження прав і свобод, наголошено, що заходи правового режиму воєнного стану у даному випадку мають ту ж сутність та правову природу, що і адміністративно-правові обмеження. Запропоновано класифікувати заходи правового режиму воєнного стану та режиму надзвичайної ситуації, які застосовуються Національною поліцією України при забезпеченні публічної безпеки за компетенцією суб'єкта владних повноважень, виділивши серед них основні та допоміжні.

На основі аналізу Закону України «Про правовий режим воєнного стану» запропоновано доповнити низку нормативно-правових актів, що вдосконалили б регулювання застосування обмежувальних заходів органами поліції в умовах воєнного стану, а саме:

внести зміни до Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану:

1) доповнити п. 7 п.п. 8 та викласти його у такій редакції:

проходження особою спеціальних контрольних пунктів (блокпостів), які встановлені на законних підставах та на яких здійснюється контроль за рухом транспорту та людей.

2) у п.9 розмежувати процедуру проведення поверхневого огляду особи та огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, виклавши його у такій редакції:

9. Уповноважена особа для проведення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі речі, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

Поверхнева перевірка особи проводиться уповноваженою особою тієї ж статі шляхом візуального огляду особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може проводити будь-яка уповноважена особа лише з використанням спеціального приладу або засобу.

3) доповнити п. 9-1 та викласти його в такій редакції:

9-1. З метою здійснення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів уповноважена особа може проводити поверхневу перевірку шляхом візуального огляду речей, багажу, вантажів та/або транспортного засобу (салону, багажника), а також шляхом використання спеціального приладу або засобу.

Уповноважена особа має право проводити поверхневу перевірку речей, транспортних засобів, багажу та вантажу:

якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебувають речі, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

якщо існує достатньо підстав вважати, що речі, багаж, вантажі або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або вони перебувають у тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку,

під час проходження особою контрольно-пропускних пунктів (блокпостів), які встановлені на законних підставах та на яких здійснюється контроль за рухом транспорту та людей.

Уповноважена особа під час проведення поверхневої перевірки транспортного засобу має право вимагати відкриття кришки багажника та/або дверей салону.

Під час поверхневої перевірки речей або транспортного засобу особа повинна самотійно показати уповноваженій особі вміст особистих речей чи транспортного засобу.

4) п.п. 10 п.10 викласти в такій редакції:

проїзду транспортних засобів контрольно-пропускних пунктів (блокпостів), які встановлені на законних підставах та на яких здійснюється контроль за рухом транспорту та людей.

5) п.10 доповнити п.п.11, виклавши його у такій редакції:

якщо є наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених.

б) доповнити п.п.2 п.11 такими підставами огляду житла чи іншого володіння громадян, службового приміщення:

розшуком особи, яка підозрюється у скоєнні кримінального правопорушення і якщо є достатньо підстав вважати, що вона може перебувати у приміщенні;

проведенням профілактичних (стабілізаційних) заходів на деокупованих територіях, або які перебувають на лінії розмежування з агресором.

б. Виділено проблемні питання, що потенційно несуть загрозу відображення на якості діяльності підрозділів Національної поліції України у сфері застосування адміністративно-обмежувальних заходів прав та свобод

людини під час забезпечення публічної безпеки, згрупувавши їх у дві групи: 1) недосконале знання законодавчої бази працівниками поліції та володіння навичками їх практичного застосування у досліджуваній сфері; не приділення належної уваги при формуванні якісного особового складу підрозділів поліції; 2) існують у вузькоспеціалізованій діяльності працівників поліції і стосуються конкретних випадків застосування ними своїх повноважень у тій чи іншій сфері.

Визначено основні напрями вдосконалення діяльності підрозділів Національної поліції України у сфері застосування адміністративно-обмежувальних заходів прав та свобод людини під час забезпечення публічної безпеки, до яких віднесено: вдосконалення нормативно-правової бази; вдосконалення процедури відбору кандидатів на службу в органи та підрозділи Національної поліції України; підвищення якості навчання, підвищення кваліфікації, підготовка та перепідготовка працівників підрозділів Національної поліції України; вдосконалення організаційно-управлінської складової під час здійснення заходів із забезпечення публічної безпеки та охорони публічного порядку; підвищення рівня якості контролю та нагляду за діяльністю підрозділів Національної поліції України.

7. Проведено аналіз зарубіжного досвіду застосування правоохоронними органами обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки, в результаті чого виділено практику Великої Британії, подібної до США, де передбачено створення спеціальних підрозділів по роботі із затриманими та системи незалежного громадського контролю умов, в яких знаходяться затримані особи; досвід поліції Федеративної Республіки Німеччини у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, де запроваджена практика подання повідомлення про організацію таких заходів безпосередньо у відповідну структуру поліції за дві доби до початку проведення заходу, при цьому керівництво поліції має повноваження щодо заборони або санкціонування проведення такого заходу. Важливим вбачається запозичення досвіду поліції Великої Британії, Франції, де під час проведення масових заходів частина поліцейських несе службу у цивільному одязі.

8. Запропоновано виділити такі основні напрями вдосконалення діяльності підрозділів Національної поліції України: вдосконалення нормативно-правової бази застосування адміністративно-обмежувальних заходів прав та свобод людини під час забезпечення публічної безпеки; вдосконалення процедури відбору кандидатів на службу в органи та підрозділи Національної поліції України; навчання, підвищення кваліфікації, підготовка та перепідготовка працівників підрозділів Національної поліції України; вдосконалення організаційно-управлінської складової під час здійснення заходів із забезпечення публічної безпеки та охорони публічного порядку; підвищення рівня якості контролю та нагляду за діяльністю підрозділів Національної поліції України.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Палій В.В. Закордонний досвід застосування правоохоронним органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки. *Наукові записки. Серія: Право.* 2021. Випуск 10. Спецвипуск. С.106-111.
2. Палій В.В. Проблемні аспекти у сфері гарантування дотримання прав і свобод людини у діяльності органів Національної поліції України при забезпеченні публічної безпеки. *Актуальні проблеми правознавства.* 2022 № 2. С. 62-69.
3. Paliy V.V. Bodies of the National Police of Ukraine as a leading subject of ensuring public safety. *KELM.* №5. 2022. С.199-203.
4. Палій В.В. Категоріально-термінологічний апарат у сфері забезпечення публічної безпеки в умовах режиму надзвичайного стану. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 9. С.88-92.
5. Палій В.В. Поняття та види адміністративно-правових обмежень, які застосовуються органами Національної поліції України при забезпеченні публічної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 10. С. 454- 457.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Палій В.В. Гарантії дотримання прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України: проблемні питання. *«Юридична наука сьогодення: виклики і загрози» Всеукраїнська науково-практична конференція.* 7 жовтня 2022. С 34-36.
7. Палій В.В. Національна поліція України як керівний орган із забезпечення громадської безпеки. *Шістдесят дев'ять економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки:* матеріали Міжнародної наукової інтернет- конференції, (м. Львів, Україна – м. Переворськ, Польща, 28 жовтня 2022 р.). С.33-35.
8. Палій В.В. Адміністративно-правові обмеження, що застосовуються органами Національної поліції України при забезпеченні публічної безпеки. *Актуальні проблеми розвитку науки в контексті глобальних трансформацій інформаційного суспільства:* Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29 жовтня 2022 р.). ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. С. 100-102.
9. Палій В.В. До питання визначення сутності та змісту категорій «публічна безпека», «публічний порядок». *Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд:* матеріали міжнародної науково-практичної конференції: у 3 т. Т. 3. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 4 листопада 2022. С.280-281.
10. Палій В.В. Застосування правоохоронним органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки:

досвід США. «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку»: матеріали XXVI Міжнародної науково-практичної конференції. м. Загреб (Хорватія): ГО «ВАДНД», 07 листопада 2022. С.181-185.

АНОТАЦІЯ

Палій В.В. Адміністративно-правові обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2023.

Доведено адміністративну правосуб'єктність Національної поліції України у забезпеченні публічної безпеки з правом обмеження прав і свобод людини під час забезпечення публічної безпеки; сформульовано розуміння адміністративно-правових обмеження, що застосовуються органами поліції, розкрито їх юридичні основи; визначено основний категоріально-термінологічний апарат у досліджуваній сфері; окреслено проблеми у сфері обмеження прав і свобод людини та розкрито шляхи їх усунення з визначенням позитивного зарубіжного досвіду застосування правоохоронними органами адміністративно-правових обмежень прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки.

У роботі наголошено на наявність правових колізій при використанні категорій «підтримання» та «забезпечення» як тотожних у нормах чинного законодавства. Для виправлення правових прогалин, запропоновано внести низку доповнень до чинного законодавства. Порушено питання щодо закріплення на законодавчому рівні дефініції «публічне місце», що має не тільки теоретичне а й суттєве прикладне значення. Акцентовано, що законодавець в нормах прямої дії розмежує два правові режими – режим воєнного стану та режим надзвичайної ситуації, що має вплив на діяльність правоохоронних органів нашої держави, зокрема й Національної поліції України. Застосування адміністративно-правових обмежень працівниками поліції при виконанні своїх службових обов'язків залежить від завдань та викликів, які постають перед ними, при цьому важливого значення набуває як правомірність їх застосування, так і обрання конкретного виду.

Окреслено напрямки вдосконалення адміністративно-правового регулювання застосування заходів обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України. Резюмовано, що на сьогодні створена самодостатня та дієва міжнародна-правова база, у якій окреслені базові норми та стандарти, які є основою для формування правової бази діяльності поліцейських підрозділів провідних країн світу. Діяльність правоохоронних органів повинна бути чітко регламентована, всі підзаконні акти, що регулюють їх діяльність повинні під час прийняття проходити незалежну правову та громадську експертизу.

Охарактеризовано досвід країн Великої Британії, подібної до США, де передбачено створення спеціальних підрозділів по роботі із затриманими та

системи незалежного громадського контролю умов, в яких знаходяться затримані особи; досвід поліції Федеративної Республіки Німеччини у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, де запроваджена практика подання повідомлення про організацію таких заходів безпосередньо у відповідну структуру поліції за дві доби до початку проведення заходу, при цьому керівництво поліції має повноваження щодо заборони або санкціонування проведення такого заходу. Важливим вбачається запозичення досвіду поліції Великої Британії, Франції де під час проведення масових заходів частина поліцейських несе службу у цивільному одязі.

Ключові слова: обмеження прав і свобод людини, публічна безпека, воєнний стан, надзвичайний стан, підрозділи поліції, правоохоронні органи.

SUMMARY

Palii V.V. Administrative and legal restrictions on human rights and freedoms in the provision of public security by the National Police of Ukraine. – *Qualifying scientific work on manuscript rights.*

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences on the specialty 12.00.07 "administrative law and process; finance law; information law". – Research Institute of Public Law, Kyiv, 2022.

The legal personality of the National Police of Ukraine in ensuring public security and public order with the right to limit human rights and freedoms while ensuring public security has been proven; the understanding of administrative and legal restrictions applied by police bodies is formulated, their legal bases are revealed; the main categorical and terminological apparatus in the researched field is defined; the problems in the sphere of restriction of human rights and freedoms are outlined and the ways of their elimination are revealed, with the identification of positive international experience in the application of administrative and legal restrictions of human rights and freedoms by law enforcement agencies while ensuring public safety.

The author's idea of the concept of "administrative and legal restrictions applied by the bodies of the National Police of Ukraine in ensuring public safety" is proposed as measures of an administrative and legal nature of the bodies of the National Police of Ukraine defined by current legal acts, which are aimed at harmonizing and coordinating the actions of individuals in within those established limits necessary to maintain public safety. Signs of administrative and legal restrictions are highlighted. The author's classification of administrative and legal restrictions, which are applied by the National Police of Ukraine in ensuring public safety, is defined, which is based on the following criteria: their legislative enshrinement, duration, territory of action, subject orientation, moment of application, peculiarities of the status of persons to whom such restrictions apply are applied.

The work emphasizes the presence of legal conflicts when using the categories "maintenance" and "provision" as identical in the norms of the current legislation. In order to correct legal gaps, it is proposed to make a number of additions to the current legislation. The issue of establishing the definition of "public place" at the legislative level, which has not only theoretical, but also significant practical significance, was

raised. It is emphasized that the legislator in the norms of direct action distinguishes two legal regimes – the regime of martial law and the regime of an emergency situation, which has an impact on the activities of law enforcement agencies of our country, in particular, the National Police of Ukraine.

It was concluded that certain measures of the legal regime of martial law in this case have the same essence and legal nature as the administrative and legal restrictions applied by the National Police of Ukraine during the provision of public security, at the same time they can be classified according to the competence of the subject powers on main and auxiliary.

It is emphasized that the application of administrative and legal restrictions by police officers in the performance of their official duties depends on the tasks and challenges they face, while both the legality of their application and the choice of a specific type become important.

The areas of improvement of the administrative and legal regulation of the application of measures restricting human rights and freedoms while ensuring public safety and public order by the National Police of Ukraine are outlined. For this purpose, a number of specific proposals for amendments and additions to the current legislation in the field of application of the specified measures in the provision of public safety and public order by police bodies, including in the provision of measures of the legal regime of martial law, have been formulated.

It is summarized that today a self-sufficient and effective international legal framework has been created, in which the basic norms and standards are outlined, which are the basis for the formation of the legal framework for the activities of the police units of the leading countries of the world. The activities of law enforcement agencies must be clearly regulated, all by-laws regulating their activities must undergo an independent legal and public examination when adopted.

The experience of the countries is characterized by the practice of Great Britain, similar to the USA, which provides for the creation of special units to work with detainees and a system of independent public control of the conditions in which detainees are kept; the experience of the police of the Federal Republic of Germany in the field of ensuring public safety and order during mass events, where the practice of submitting a notification about the organization of such events directly to the relevant police structure two days before the start of the event is introduced, while the police leadership has the authority to prohibit or sanction conducting such an event. It is considered important to borrow the experience of the police of Great Britain and France, where during mass events some police officers serve in civilian clothes.

It was emphasized that borrowing and introducing best practices of 24-hour video surveillance ("Custody Records" system) in the structure of temporary detention facilities is a progressive and necessary step, which provides guarantees to both the persons temporarily detained there and the staff of the ITT from false or groundless accusations of on the part of the detained.

Keywords: restriction of human and citizen rights and freedoms, public safety, public order, martial law, state of emergency, police units, law enforcement agencies.

**СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ДО ДЕРЖАВНОГО
РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ, ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.**

Підп. до друку 13.03.2023 р. Формат 60×90/16. Папір офсетн.
Друк різнограф. Ум. др. арк. 0,9. Тираж 100. Зам. № 9731.

*РЕДАКЦІЙНО–ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1.
Тел.: (0522) 24–59–84.
Факс.: (0522) 24–85–44.
E-Mail: mails@cuspu.edu.ua*

